este de asemenea un merit al lucrării. Constatăm astfel că strategia auctorială recurge la forme foarte variate de figuri textuale în care este pusă la contribuţie categoria referentului: prin intermediul acestora, autorul comunică într-un fel anume, captivează cititorul, îl surprinde, fapt care merită o subliniere în plus.

O problemă fundamentală abordată este aceea a referentului discursiv în articularea sensului, şi anume în ce măsură devin relevante anumite reţele şi lanţuri de valori textuale omogene: reţeaua actanţială, cea tematică, izotopică, polifonică, intertextuală. Ultimul capitol este consacrat referentului discursiv în articularea reţelelor. Poate mai multă atenţie ar fi meritat cercetarea procesului evolutiv în lucrările ştiinţifice, chiar dacă rezultatele nu ar fi fost atât de spectaculoase. Pe măsură ce demersul avansează, exemplele devin din ce în ce mai complexe (alese nu numai din literatura română), ca şi comentariul care le însoţeşte, precum *Florin scrie un roman* de Mircea Cărtărescu, *O problemă de istorie* şi *Crimă rusească* de Alphonse Allais, *Un alt Manole către altă Ană* de Nichita Stănescu şi altele. Complexitatea abordării decurge şi din varietatea tipurilor de texte selectate ca exemplificare, examinate cu descifrarea tuturor resurselor acestora, fără însă a depăşi limitele impuse de subiect.

În tot cursul expunerii, trecerea de la punctul de vedere al unui autor la al altuia din vasta bibliografie pusă la contribuţie se face îmbinând cu abilitate elementele uneori contradictorii, autoarea inserându-şi de asemenea propriile păreri; rezultă astfel o construcţie armonioasă, echilibrată.

Solid fundamentată din punct de vedere teoretic şi cu o bogată informaţie, cartea Mihaelei Munteanu este o substanţială şi bine-venită contribuţie ştiinţifică într-un domeniu foarte puţin abordat în lingvistica românească.

FELICIA ŞERBAN
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviţă, 21

CONSTANTIN-IOAN MLADIN, *Sintaxa limbii române. Unităţile sintactice*, Bucureşti, Editura Cartea Universitară, 2006, 832 p.; idem, *Probleme de sintaxă. Relaţii şi funcţii sintactice*, Bucureşti, Editura Cartea Universitară, 2006, 164 p.

Constantin-Ioan Mladin dovedeşte prin cele două volume citate o preocupare constantă pentru gramatica limbii române, semnalată, de altfel, printr-o serie de contribuţii anterioare, dintre care unele au fost fructificate în teza de doctorat, publicată în anul 2003 la Alba Iulia, Editura Eternitas, sub titlul *Probleme ale terminologiei sintactice moderne în limba română contemporană.* Volumele actuale, *Unităţile sintactice*, respectiv *Relaţii şi funcţii sintactice* aduc faţă de teza de doctorat nu numai un plus substanţial de material, care, deşi în mare parte inedit, se înscrie totuşi în acelaşi domeniu predilect – sintaxa limbii – şi chiar în acelaşi sector al terminologiei, ci şi o schimbare a unghiului de vedere. De data aceasta, autorul se concentrează asupra termenilor uzitaţi pentru desemnarea osaturii teoretice a sintaxei – conceptele care definesc, descriu şi delimitează unităţile specifice domeniului sintactic şi relaţiile care structurează mijloacele vorbirii în tiparul unităţilor sintactice. Simultan, autorul modifică şi perspectiva din care este analizat materialul supus prelucrării şi interpretării, adoptând una cvasidiacronică.

În concepţia iniţială a elaborării, scopul lucrării era circumscris universului didactic. Tensiunea activităţii de redactare a impus însă şi alte mobiluri. Astfel, C.-I. Mladin a ajuns să realizeze, pe lângă un inventar de denumiri ale unităţilor sintactice, o analiză critică a naturii procesuale, de obicei, sinuoasă, adesea contradictorie, a actului efectiv de denumire. Cursul său neuniform, cu sincope şi cu reluări, a întârziat şi, uneori, întârzie şi acum omogenizarea terminologiei proprie sintaxei limbii

române. Autorul consideră că inspiraţia, originalitatea şi subiectivitatea cercetărilor sunt factori condiţionaţi care ar explica parţial avatarurile formale, teoretic nejustificabile, ale termenilor tehnici. Vezi de ex. ezitările la folosirea termenului *frază* (p. 153 şi urm.) şi finalizarea, cu destule poticneli, a designaţiei pentru o anumită parte de propoziţie sau alta.

În aceeaşi ordine de idei a ţelurilor urmărite de autor, comentariul destinat pentru denumirea unităţilor sintactice este dublat de o descriere a sistemului sintactic al românei standard actuale. Mai adăugăm faptul că lucrarea asimilează şi valorifică analize practice, explicaţii teoretice, descrieri pertinente, concepte elaborate de gramatica generativ-trasnformaţională şi, mai recent, de pragmatică.

Masivitatea volumului *Unităţile sintactice* şi complexitatea de netăgăduit a problematicii abordate în lucrare constrastează cu formula simplă adoptată pentru distribuirea materialului în cuprinsul cărţii. Acest volum este divizat în două părţi inegale. Partea I cuprinde zece capitole. Fiecare capitol, cu excepţia primului şi a ultimelor două (nouă şi zece), descrie câte o unitate sintactică fundamentală, actualizabilă în structurarea sintactică a comunicării scrise. Conceptele esenţiale de tipul *propoziţie*, *frază*, *enunţ* etc. sunt comentate într-o succesiune coerentă, ordonată pe baza principiului de la simplu la complex. Capitolele 9 şi 10 coagulează dezbaterile ştiinţifice controversate cu privire la o serie de concepte ca: *sintagmă*, *sintaxem*, *alineat*, *paragraf*, *secvenţă* (ultimele privesc exclusiv comunicarea scrisă). Conceptele citate s-au dovedit a fi, până în prezent, refractare la eforturile depuse de specialişti, pe plan naţional şi internaţional, în vederea descrierii, definirii şi delimitării lor ca unităţi sintactice ale limbii. Semnalăm aici o inadvertenţă informaţională: definirea sintagmei ca unitate relaţională şi minimală şi maximală este atribuită eronat lui C. Milaş. Accepţia sintagmei în aceşti termeni a fost formulată de către D. D. Draşoveanu, cf. *Relaţia – dimensiunea esenţială a sintagmei*, publicat în CL, XXIII, nr. 2, 1977, p. 155. Partea a doua a lucrării se extinde pe 15 capitole, care conţin prezentarea analitică a părţilor de propoziţie şi a propoziţiilor secundare corespunzătoare, în planul frazei, părţilor de propoziţie.

În elaborarea lucrării, autorul se spirjină pe o bază informativă care valorifică tot ce secolul trecut a dat demn de luat în seamă din punctul de vedere al tematicii abordate, la care se adaugă şi câteva explorări semnificative în sfera contribuţiilor gramaticienilor din secolul al XIX-lea. Cu tenacitatea cercetătorului pasionat, C. I. Mladin construieşte un tablou veridic şi detaliat, ce reflectă fidel sinuozitatea procesului de modernizare a terminologiei sintactice româneşti şi a tendinţei de relativă omogenizare a acesteia.

Diversitatea, uneori exagerată, a listei de nume recoltate pentru o parte de propoziţie sau alta poate fi pusă pe seama intenţiei de a diferenţia cu o precizie cât mai fină părţile de propoziţie unele de altele sau diversele ipostaze observabile ale uneia şi aceleiaşi unităţi sintactice. Totuşi, din când în când, înşirarea denumirilor propuse lasă să se întrevadă, în ciuda refulării autorului, un irezistibil surâs ironic în faţa originalităţii şi ingeniozităţii denominative de care au dat dovadă unii gramaticieni. Astfel, în cazul complementului indirect cazual, pe lângă formele (nominale, pronominale) obişnuite, cliticele în dativ marcate afectiv primesc denumiri diferite de la un cercetător la altul: *dativ etic*, dar *dativ moral* (la N. I. Barbu), *dativ al interesului afectiv* (la M. Avram), *dativ de apreciere*, *dativ de scop*, *dativ de simpatie* (p. 576). Alte exemple: complement de materie, cf. *Casa noastră este făcută din lemn*; complement separativ, cf. *Gheorghe se desparte de Ana* (p. 581); complementul respectiv „arată cu privire la cine se întâmplă lucrarea”, cf. *Copiii uită lesne de părinţi*; complementul de schimb, cf. *Am dat pere pe mere* (p. 582). Fiind permanent în contact cu cercetările lingvistice actuale (naţionale şi internaţionale), C.-I. Mladin menţionează că ediţia 2005 a Gramaticii Academiei (GALR) amplifică sfera complementului, atestând actualizarea a patru specii inedite, printre care complementul secundar (p. 558), complementul predicativ al obiectului (p. 587), complementul posesiv (p. 589). Spre deosebire de GALR, complementul comparativ este considerat de autor drept circumstanţial şi, în consecinţă, este tratat în sfera complementului circumstanţial de mod (p. 654 şi urm.). La complementul necircumstanţial autorul include complementul de reciprocitate (p. 582), neomologat de GALR 2005, dar susţinut de D. D. Draşoveanu, D. Irimia, A. Merlan şi alţii.

În cea de-a doua carte, *Relaţii şi funcţii sintactice*, autorul descrie comparativ viziunea personală a specialiştilor cu privire la numărul şi tipul de relaţii sintactice instituite între componentele enunţurilor, omologate sau nu de gramatica tradiţională. Unitatea de bază în analiză este structura propoziţională: P → SN + SV, transformabilă în enunţ de tip frază, întrucât, în ce priveşte relaţiile sintactice, se consideră că fraza calchiază, în mare, pe cele actualizabile în sfera propoziţiei. Autorul propune şase modele teoretice de structuri propoziţionale. Criteriul de identificare a unui model de structură propoziţională îl constituie numărul de relaţii distincte actualizate într-o propoziţie. Cel mai simplu model este cel cu două relaţii sintactice distincte (coordonare vs subordonare), iar cel mai complex conţine şapte relaţii sintactice diferite.

Lucrarea are tot două părţi. Partea I cuprinde opt capitole. Primul oferă cititorului o succintă apreciere globală asupra problematicii relaţiilor sintactice în lingvistica românească. De asemenea, aici sunt enumerate modelele teoretice de structuri proporţionale realizate pe baza GLR, ediţia 1963, completate cu o serie de relaţii, variabile ca număr, identificate în lucrările ştiinţifice ale altor zece cercetători.

Restul capitolelor servesc fiecare pentru comentarea câte uneia dintre relaţiile identificate şi reţinute de C.-I. Mladin.

Cel mai extins capitol este rezervat raportului coordonativ. Preferinţa este justificată. Coordonarea disoune de mijloace mai variate de actualizare. În plus, fiecare dintre cele cinci specii admite cel puţin o interpretare deturnată de la nuanţa tipică a relaţiei – copulativă, adversativă etc. De aici ambiguităţi semantice care complică problema delimitării, cu rigoare, a coordonării de raportul de subordonare, pe de o parte, iar, pe de altă parte, conduce, sub presiunea contextului, la convertirea raportului fundamental în alte tipuri de relaţii sintactice. În acest sens este ilustrativ cazul coordonării concluzive. Conectivele specializate pentru marcarea acestui tip de raport (*aşadar*, *deci*, *prin urmare* etc.) au înţeles concluziv, aşa că atunci când conjuncţiile leagă doi termeni induc relaţiei dintre aceştia nuanţa semantică respectivă. În consecinţă, ocurenţa conectivelor concluzive ar sugera că, în principiu, ar fi exclusă posibilitatea altei interpretări a raportului sintactic în contextul respectiv. Constantin-Ioan Mladin afirmă, dimpotrivă, că specia „a stârnit cele mai multe dezbateri” (p. 54). În primul rând, contextual, coordonarea concluzivă poate fi interpretată drept relaţie subordonativă cauzală, consecutivă sau finală, cf. *A aflat, deci ştie* = a aflat, aşa încât ştie etc. Este, de asemenea, convertibilă într-o relaţie de apoziţionare, cf. *Eu voi pleca poimâine, deci* (= adică) *miercuri*.

În al doilea rând, este contestată chiar şi funcţionalitatea conjuncţională a adverbelor *deci*, *aşadar* etc. Posibila ocurenţă a unei conjuncţii coordonatoare certe în vecinătatea imediată de stânga a adverbelor *aşadar*, *deci*, de exemplu *şi*, infirmă valoarea relaţională a adverbelor şi a locuţiunilor adverbiale ca *deci*, *prin urmare* etc. Cum două conjuncţii care exprimă acelaşi tip de raport nu pot funcţiona în vecinătatea imediată, urmează că una din cele două, fie *şi*, fie *deci*, nu este conjuncţie coordonatoare. Din ocurenţa copulativei *şi* cu *deci* rezultă că ultimul lexem nu este conjuncţie coordonatoare, ci adverb. Autorul nu-şi face cunoscută opinia. Majoritatea gramaticienilor susţin existenţa coordonării concluzive. O susţine şi GLR. Ne conformăm, dar avem datoria să spunem elevilor şi studenţilor: „Se poate discuta... cu argumente”.

Aspecte insuficient clarificate există şi la celelalte specii ale raportului de coordonare. Unele controverse se menţin şi în sfera relaţiei de subordonare şi chiar cu privire la relaţia de inerenţă instituită între părţile principale de propoziţie – subiectul şi predicatul.

În pofida problemelor semnalate, se degajă din lucrare sentimentul reconfortant că, sub aspectul teoriei gramaticale, divergenţele dintre specialişti privitoare la fiecare dintre aceste trei tipuri de relaţii sintactice nu ar avea consecinţe negative importante asupra practicii analizei gramaticale. S-ar părea că C.-I. Mladin desluşeşte în literatura de specialitate semne firave, iar în ce priveşte relaţia de inerenţă, chiar mai consistente, de evoluţie în direcţia unui consens, fie acesta şi relativ (p. 90).

Probleme de sintaxă relevă că pentru unele tipuri de raporturi sintactice, deşi identificate şi descrise de specialişti, aceştia nu au găsit încă o bază comună pentru situarea lor în ierarhia sintactică a limbii. Interpretările antinomice de la un cercetător la altul ating apogeul în cazul relaţiei de apoziţionare. Relaţia apozitivă este exclusă din sfera raporturilor sintactice şi expulzată de unii în

zona paranteticului, integrată însă de alţii în structura enunţului fie ca un caz particular al relaţiei de coordonare, fie, dimpotrivă, ca o relaţie de dependenţă unilaterală. Alteori, apoziţionarea este considerată o relaţie de reluare sau chiar de incidenţă. Există totuşi o trăsătură care aduce la un numitor comun toate opiniile: echivalenţa referenţială dintre apoziţie şi termenul apozant.

Situarea sintactică nedeterminată caracterizează, de asemenea, relaţiile de incidenţă şi cea numită „intermediară justificativ-explicativă", suspendate între raporturile fundamentale de coordonare şi de subordonare.

Cele două lucrări ale lui Constantin-Ioan Mladin reprezintă un moment editorial important pentru cercetarea sintactică românească, o intreprindere temerară, implicând un efort considerabil de catalogare şi comentare a bogatului material faptic încorporat între ele.

Sintaxa limbii române. Unităţile sintactice, respectiv *Probleme de sintaxă. Relaţii şi funcţii sintactice* constituie contribuţii ştiinţifice meritorii ale autorului. Ele alcătuiesc o oglindă fidelă şi, prin aceasta, convingătoare despre starea actuală a terminologiei sintactice româneşti. Este demnă de remarcat obiectivitatea cu care autorul a abordat constant prezentarea şi analiza opiniilor din lucrările ştiinţifice fructificate în cuprinsul celor două cărţi. Obiectivul de a consemna nivelul actual de omogenizare terminologică a cercetărilor de sintaxă a permis autorului să asigure un caracter unitar ansamblului documentar extrem de diversificat pe care l-a prelucrat. Subliniem, de asemenea, convingerea tonifiantă exprimată în finalul observaţiilor cu privire la relaţiile şi funcţiile sintactice, anume că diversitatea opiniilor exprimate şi „...această exprimare rebarbativă s-ar putea înlătura prin generalizarea şi aplicarea cu consecvenţă a opoziţiei terminologice *sintaxă* versus *sintagmatică*" (s.a. – p. 144). Realităţile prezentate şi comentate în cele două lucrări arată indubitabil că dezideratul exprimat de autor în succinta introducere la *Unităţile sintactice*, cu privire la necesitatea omogenizării şi standardizării terminologiei gramaticale în limba română, este unul actual. Contribuţiile prezentate ne dau convingerea că ele vor constitui un stimulent eficace în derularea procesului de realizare a dezideratului menţionat.

CONSTANTIN MILAŞ
Universitatea „Babeş-Bolyai"
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31

ANNA FERRARI, *Dicţionar de mitologie greacă şi romană.* Traducere de Dragoş Cojocaru, Emanuela Stoleriu, Dana Zămosteanu, Bucureşti, Editura Polirom, 2003, 1000 p.

În Italia există o lungă tradiţie lexicografică ce are în vedere mitologia. În acest sens amintim lucrarea lui Luigi Capello din 1837, *Dizionario mitologico di tutti i popoli e sue relazioni con la storia,* pentru a ajunge la cele contemporane similare: G. Sechi Mestica, *Dizionario universale di mitologia,* 1990; Anna Ferrari, *Dizionario di mitologia classica* (1990); M. Lurker, *Grande dizionario illustrato degli dei, angeli, demoni* (1994); D. Cinti, *Dizionario mitologico* (1998); Anna Ferrari, *Dizionario di mitologia greca e latina* (1999); Colonna Barbara, *Dizionario mitologico* (2006). În limba română există numeroase eseuri asupra mitologiei româneşti şi universale, dar lucrări lexicografice mai puţine (amintim *Dicţionar de mitologie* de Zoe Dumitrescu Buşulenga, 1979, şi *Dicţionar de mitologie* de George Lăzărescu, 1992). În acest context socotim salutară iniţiativa Editurii Polirom de a publica *Dicţionarul de mitologie greacă şi romană* al Annei Ferrari în limba română, în traducerea lui Dragoş Cojocaru, a Emanuelei Stoleriu şi a Danei Zămosteanu. Traducătorii